

STANDPUNT LEARNING ANALYTICS EN PRIVACY

10 mei 2019

Gentse Studentenraad

E info@gentsestudentenraad.be
T 09 264 70 88

Studentenhuis De Thermanal
Hoveniersberg 24, 9000 Gent

www.gentsestudentenraad.be

De Gentse Studentenraad wenst via dit standpunt, bestemd voor alle actoren in het verhaal omtrent learning analytics en privacy, bezorgdheden van de studenten omtrent het gebruik van learning analytics en de bijkomende bezorgdheden rondom privacy en ethiek in het licht te plaatsen. De studentenraad is positief over het gebruik van learning analytics, maar ziet gevaren indien er niet nauwgezet rekening wordt gehouden met o.a. de bezorgdheden omtrent privacy en het gebruik van learning analytics. We concluderen dat een universiteitsbreed kader voor dit onderwerp noodzakelijk is en doen enkele aanbevelingen over hoe dit het beste kan worden opgesteld. De aanbevelingen werden samengevat in kaders na het hoofdstuk “Learning analytics verzamelen” en na het hoofdstuk “Learning analytics gebruiken” en in de conclusie van dit standpunt.

Om het schrijven van dit standpunt tot een goed einde te brengen en voldoende inzicht te krijgen in de perspectieven van de andere stakeholders in dit verhaal, hebben we samengezeten met verschillende diensten en personen aan onze universiteit. We willen DOWA, het Ufora-team, het Dodona-team, de Data Protection Officer, mevrouw Ameloot, onderzoeker in het domein, en alle studenten die hun mening gedeeld hebben over dit thema van harte bedanken om met ons hierover te willen samenzitten.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Wat zijn learning analytics?	5
Privacy	6
Learning analytics verzamelen	7
<i>Waarom verzamelen we data?</i>	7
<i>Welke data wordt verzameld?</i>	7
<i>Toegang tot de data: wie en in welke vorm?</i>	8
<i>Hoe lang wordt de data bewaard?</i>	8
<i>Consent</i>	8
<i>Informereren</i>	9
<i>Aanbevelingen</i>	11
Learning analytics gebruiken	12
Learning analytics gebruiken ter ondersteuning	12
<i>Rol van learning analytics in het pedagogisch project</i>	12
<i>Studieloopbaanbegeleiding</i>	13
<i>Feedback</i>	13
<i>Vergelijking met medestudenten</i>	13
<i>Acties koppelen aan data</i>	14
<i>De leeromgeving verbeteren op basis van data</i>	14
<i>Begeleiding voor lesgevers en andere actoren</i>	15
Learning analytics gebruiken voor evaluaties	15
Beleid	17
Conclusie	19
Bijlage 1	21

1. Inleiding

Technologische evoluties staan nooit stil. Dit is niet anders voor innovaties binnen onderwijs. Eén van deze innovaties die aan zijn opmars bezig is, is het gebruik van learning analytics. Een technologie die met de introductie van de nieuwe leeromgeving Ufora ook prominenter aanwezig zal zijn voor studenten en lesgevers. Learning analytics zijn ontworpen om een beter inzicht te krijgen in het leerproces en studievoortgang van de student om vervolgens met allerlei tools zowel de lesgever als de student beter te kunnen ondersteunen bij de kennisoverdracht.

Dit is tevens de aanleiding voor dit standpunt. Als student zijn we immers begaan met de gevolgen, positief en negatief, van het gebruik van learning analytics. Een allesoverheersende bezorgdheid van de studenten omtrent het gebruik van learning analytics is deze van privacy, ethiek en het welzijn van de studenten. Men moet ten allen tijde de rechten en vrijheden van een student respecteren en erop toezien dat studenten niet lijden aan een te veel aan notificaties en artificiële indicatoren om te presteren. De discussie omtrent privacy is echter veel breder dan het gebruik van learning analytics. In dit standpunt willen we de universiteit vragen om haar maatschappelijke rol in dit debat op zich te nemen. Met het privacy aspect in het achterhoofd vervolgen we het standpunt met bezorgdheden en constructieve suggesties omtrent het verzamelen van de nodige data en het gebruiken van learning analytics. Tevens doen we aanbevelingen voor het opstellen van een universiteitsbreed kader voor het gebruik van learning analytics.

Het gebruik van learning analytics bevindt zich immers niet in een vacuüm en heeft invloed op o.a. de leeromgeving, het leereffect, het gedrag van zowel de lesgever als de student, de studieresultaten van studenten, de loopbaan van de student, ... Uiteraard beoogt men in elk van deze domeinen steeds een positief effect, iets waar de Gentse Studentenraad zeker positief tegenover staat. Het gebruik van learning analytics heeft echter, zoals net opgesomd, geen kleinschalig effect waardoor bezorgdheden bij studenten rijzen en voorzichtigheid geboden is.

Met de overschakeling naar de nieuwe leeromgeving Ufora zullen learning analytics ook meteen prominenter aanwezig zijn. De ontwikkelaars van Ufora bieden immers enkele basispakketten voor learning analytics aan - welke tijdens de huidige pilootfase geactiveerd zijn - en er is de mogelijkheid om er extra modules aan te koppelen.

Enkele mogelijke toepassingen van learning analytics zijn het creëren van geïndividualiseerde leerpaden, nauwkeuriger monitoren van de studievoortgang van de student, nieuwe manieren om studenten individueel te begeleiden, en het optimaliseren van de leeromgeving en het lesmateriaal doordat er een beter inzicht is in hoe deze gebruikt worden.

Dit alles opent vele deuren, maar minstens evenveel nieuwe en onbekende vragen of bezorgdheden. Learning analytics is een prille technologie waarvan noch de juiste toepassingen, noch de beoogde uitkomst duidelijk is. We zijn van mening dat de overschakeling naar Ufora dan ook het ideale moment vormt om met alle actoren een duidelijk beleid over het gebruiken van learning analytics op te stellen.

We zijn ervan overtuigd dat preventieve acties omtrent de bezorgdheden van studenten noodzakelijk zijn opdat het gebruik van learning analytics tot een positieve ervaring kan leiden bij zowel de student als bij de lesgever. Een universiteitsbreed beleid over het gebruik van learning analytics dat deze bezorgdheden in zich opneemt zal hierbij helpen.

2. Wat zijn learning analytics?

Learning analytics is een (opkomende) technologie die zowel de lesgever als de student kan ondersteunen in het leerproces. Learning analytics kan een groter en fijnmaziger inzicht geven in het leerproces van de student doordat alle acties van een student in een digitale leeromgeving constant gemonitord worden. Deze analyses kan de lesgever helpen om een beter inzicht te krijgen in de vooruitgang van de student en om de kennisoverdracht effectiever te maken. Ook voor de student kan de terugkoppeling van deze analyses nuttig zijn. Ze kunnen de student extra ondersteuning bieden en een hulp zijn bij bijvoorbeeld zelfregulerend leren.

In dit standpunt hanteren we dezelfde definitie van learning analytics zoals gangbaar is in literatuur: *Learning analytics is het meten, verzamelen, analyseren en rapporteren van en over data van leerlingen en hun context. Learning analytics heeft als doel het begrijpen en optimaliseren van het leren en de omgeving waarin dit plaatsvindt.*¹

Learning analytics kan men dus opsplitsen in twee luiken. Enerzijds is er het meer technische luik waar data verzameld dient te worden, anderzijds dienen er acties gekoppeld te worden aan deze verzamelde data om een nuttig doel te bereiken. Bij beide luiken komen er vanuit de studenten bezorgdheden naar boven. Een bijkomend, overkoepelend luik bij learning analytics wordt gevormd door privacybezorgdheden. We behandelen ze luik per luik in dit standpunt.

Concrete toepassingen van learning analytics zijn het bijsturen van het leerpad van een student afhankelijk van de prestaties op bepaalde onderdelen van het leerpad, het meten van het leereffect, de student informeren over zijn studievoortgang, studenten opdelen in groepen naargelang bepaalde criteria, ... Daarnaast kunnen learning analytics ook gebruikt worden door de lesgever om zowel het leermateriaal als de lessen aan te passen aan de informatie over waar de studenten meer of minder moeilijkheden mee hebben. Het gebruik van learning analytics is duidelijk niet eenzijdig.

De vernieuwing van onze digitale leeromgeving geeft onze universiteit dan ook de kans om makkelijker deze onderwijsinnovaties te implementeren. Zo biedt Ufora (standaard) twee learning analytics-functionaliteiten aan: Class Progress en Intelligent Agents. **Class Progress** geeft de student en de lesgever een overzicht van de vooruitgang van de student doorheen de leerdoelen, hoeveel keer een student een cursussite bekeken heeft, hoe lang en hoe vaak die bepaalde onderwerpen bekeken heeft, welke opdrachten, tests, checklists en enquêtes die al heeft ingevuld met de bijbehorende scores en hoeveel berichten de student al op het forum heeft geplaatst en gelezen. De lesgever kan dit zowel op individueel, als op geaggregeerd niveau bekijken. **Intelligent Agents** is een tool die automatisch meldingen kan versturen naar de studenten op basis van de data die werd waargenomen. Een eenvoudig voorbeeld hiervan is het uitzenden van reminders voor deadlines, maar ook acties op basis van scores op testen, indienen van documenten, voortgang in een leerpad, de samenstelling van groepen, ... zijn mogelijk.

Learning analytics geeft de mogelijkheid om onderwijs meer op maat aan te bieden.

¹ <https://www.kennisnet.nl/artikel/learning-analytics-wat-betekent-dat-eigenlijk/>

3. Privacy

De meest prominente bezorgdheid van studenten bij het gebruik van learning analytics is deze omtrent privacy. Wie zal er toegang hebben tot de verzamelde data? Met welke doeleinden wordt deze data verzameld? Voor hoelang zal deze data bewaard worden? Kan een student weigeren dat zijn data verzameld wordt? ... Stuk voor stuk zijn dit zéér relevante vragen die studenten stellen waarop geen (duidelijk) antwoord terug te vinden is.

Deze vraagstukken zijn echter niet uniek voor onze universiteit of het toepassen van learning analytics, maar zijn onderdeel van een veel groter maatschappelijk debat omtrent privacy, data science en hoe bedrijven met de data van hun consumenten omspringen. Hierbij kunnen we terugdenken aan de hoorzittingen van Facebook in de Amerikaanse Senaat en het Europees Parlement. Dit maakt het ook een prangend onderwerp om als universiteit over na te denken. Zeker als het gaat over het verzamelen van persoonsgegevens in de context van een leeromgeving en het leerproces, wat we als gevoelige data aanschouwen.

In dit standpunt zien we privacy niet als iets secundair of een recht dat zich moet onderwerpen aan learning analytics of een effectieve implementatie daarvan. Integendeel zelfs! Vaak wordt het belang of nut van privacy niet ingezien, ondergewaardeerd of secundair behandeld. Dit is echter gevaarlijk aangezien elk monitoringssysteem en elke privacy-inbreuk die we introduceren onze privacy uitholt en ons stap per stap verder van een vrije samenleving zet.

*“Arguing that you **don’t care about the right to privacy** because you have nothing to hide **is no different** than saying you **don’t care about free speech** because you have nothing to say.”* – Edward Snowden

Durven denken en durven doen moet immers kunnen in een omgeving waarin de durver dit ongestoord, ongehinderd en zonder invloeden van de buitenwereld kan beoefenen. Dit zijn fundamentele rechten die ten allen tijden gerespecteerd moeten worden. Privacy kan namelijk vertaald worden naar **“het recht om imperfect te zijn”**.² Een recht dat ook in een onderwijsinstelling die haar onderwijs wil optimaliseren en de doorstroom wil vergroten nauwgezet gerespecteerd dient te worden.

Studenten hebben **nood aan de mogelijkheid** om op een eigen manier, op een eigen methode, met vallen en opstaan te experimenteren met leermethodes en de resultaten daarvan zonder dat ze bij elke klik op de vingers gekeken te worden - door een robot of lesgever. Het is immers niet onbewezen of ondenkbaar dat het gedrag van mensen beïnvloed wordt wanneer ze weten dat ze in het oog gehouden worden. Dit is niet anders in een (digitale) leeromgeving. Hoe gevoelig iemand hiervoor is, is persoonlijk en daarmee moet rekening gehouden worden.

Dit vraagstuk gaat verder dan de juridische benadering van privacy: de universiteit moet bepalen wat de ethische grenzen van learning analytics zijn. Learning analytics dringt immers binnen tot de huiskamer van de student. Verkeerd gebruik zou zelfs een negatieve impact kunnen hebben op het mentaal welbevinden en de leerresultaten van de studenten. Dat mag uiteraard nooit gebeuren.

² <https://www.sdu.nl/blog/het-recht-op-privacy-iedereen-heeft-iets-te-willen-verbergen.html>

We willen aan de universiteit vragen om een **maatschappelijk voorbeeld** te zijn in het debat rond privacy. In tegenstelling tot internetgiganten wiens inkomstenmodel gebaseerd is op het vercommercialiseren van persoonsgegevens, vormt de universiteit een hoeksteen van onze samenleving die iedereen kritisch, open en bewust moet leren omgaan met privacy.

4. Learning analytics verzamelen

Vooraleer er aan de slag gegaan kan worden met learning analytics moet er data over het leergedrag van studenten verzameld worden waarop er dan nadien statistische analyses toegepast kunnen worden. Het verzamelen van deze data vormt een van de drie luiken waarrond we in dit standpunt willen focussen. Ook in dit luik moet het al overheersende luik 'privacy' in acht genomen worden. Hieronder lijsten we een aantal bezorgdheden van de studenten op met telkens enkele constructieve voorstellen erbij.

- **Waarom verzamelen we data?**

De eerste vraag die moet gesteld worden bij het verzamelen van data is waarom dit wordt gedaan. De Gentse Studentenraad weert zich tegen het willekeurig en massaal opslaan van data zonder duidelijk doel. De GDPR-wetgeving stelt immers ook om enkel data te verzamelen met een concreet doel voor ogen en deze niet verder te verwerken op een wijze die buiten dit doel ligt. Vooraleer men data van studenten bijhoudt om te gebruiken voor learning analytics, of bestaande data die voor andere (bv. technische) doeleinden reeds bewaard werden hiervoor aanwendt, dient er eerst een duidelijk doel en kader opgesteld te worden waarin dit kan. Indien men spreekt over learning analytics dient dit steeds een **pedagogisch motief** te hebben. Dit pedagogisch motief kan zowel vanuit het perspectief van de lesgever (inzicht bieden in het leerproces van de student) als van dat van de student (individuele begeleiding of differentiatie) zijn.

Data die zonder pedagogisch motief verzameld wordt, kan dan ook niet gebruikt worden om learning analyses op te gebruiken of om weer te geven aan pedagogische actoren in ons onderwijs. Deze data kan dan bijvoorbeeld enkel gebruikt worden voor technische doeleinden zoals het onderhoud van Ufora. Ook kan niet alle verzamelde data zomaar gebruikt worden om te evalueren of om achteraf bepaalde selecties te doen voor stages, uitwisselingen of specialisaties. We besteden hier meer aandacht aan in sectie 5b: Learning analytics gebruiken voor evaluaties.

Het motief waaronder data verzameld wordt moet in elk geval duidelijk gecommuniceerd worden naar zowel de personen van wie de data verzameld wordt als naar de personen die met deze data werken.

- **Welke data wordt verzameld?**

Data kunnen we onderverdelen in twee categorieën naargelang hoe deze gegenereerd wordt: metadata die het gebruik van de leeromgeving weergeeft en data die concrete leerresultaten beschrijven.

Onder **metadata** verstaan we de data die informatie geeft over het gebruik van het platform of informatie geeft over andere data. Voorbeelden hiervan zijn data die zegt hoeveel keer een student een bepaald document geopend heeft, hoe lang een document bekeken werd, het IP-adres van het gebruikte toestel, het tijdstip waarop acties ondernomen werden, ...

Data die **concrete leerresultaten** beschrijven kan men verder opsplitsen in data die meetelt voor evaluaties en data die daar niet voor gebruikt wordt. Een mogelijk voorbeeld van deze

tweede subcategorie is data die in leerpaden verzameld wordt om de voortgang van studenten te monitoren.

- **Toegang tot de data: wie en in welke vorm?**

Het spreekt voor zich dat de toegang tot persoonsgegevens in elk geval beperkt moet worden tot de personen die effectief toegang nodig hebben tot deze data om hun taak te vervullen. Ook moeten de studenten steeds zelf op een makkelijke manier toegang hebben tot alle data die over hen verzameld wordt.

De Gentse Studentenraad is van mening dat data die niet gebruikt wordt om studenten te evalueren **enkel in geaggregeerde vorm weergegeven** moet worden aan de lesgever. Het heeft weinig tot geen toegevoegde waarde om ook deze data individueel aan te bieden aan lesgevers. Indien dit wel gebeurt zou dit kunnen leiden tot het bewust of onbewust gebruiken van deze data voor doeleinden die vooraf niet overeengekomen waren, of zou men de impressie kunnen krijgen dat dit zou gebeuren. We zien er overigens een groot risico in dat deze data niet voor elke student gelijk gebruikt zou worden. Indien data zonder evaluatie-doeleinden verzameld is achten we het gebruik van individuele data enkel nuttig voor automatische acties.

De studentenraad staat ook volledig achter aanbeveling 15 van de EU High Level Group on the Modernisation of Higher Education aan de Europese Commissie: *Online platforms should inform users about their privacy and data protection policy in a clear and understandable way. Individuals should always have the choice to anonymise their data.*³ Ook al zou het niet mogelijk zijn om het verzamelen van data niet aan- of uit te schakelen, zou elke student de keuze moeten krijgen om dit op een anonieme manier te laten gebeuren. Deze mogelijkheid garandeert meer privacy voor de student en zal studenten extra vertrouwen geven in het system.

In geen enkel geval mag de verzamelde data gebruikt worden door partijen anders dan onze universiteit.

- **Hoe lang wordt de data bewaard?**

Het is belangrijk om ook de termijn gedurende dewelke data opgeslagen wordt en eventueel gebruikt kan worden bepaald wordt. De Gentse Studentenraad is er zeker geen voorstander van om data 'voor een onbepaalde termijn' of 'eeuwig' bij te houden. We zijn van mening dat data die niet gebruikt wordt voor evaluaties niet langer dan één jaar bijgehouden moeten worden, of enkel in geanonimiseerde vorm indien men deze data langer zou bewaren. Het kan immers zijn dat men data over verschillende jaren dient te verzamelen om conclusies te kunnen trekken. In dit geval dient de data van voorgaande jaren geanonimiseerd te worden.

Ook na het aflopen van het opleidingsonderdeel moet het principe blijven gelden dat enkel de betrokken lesgever(s) en de student zelf toegang hebben tot deze data. De student moet na afloop van deze termijn of na het beëindigen van de inschrijving ook kunnen vragen om deze data te verwijderen: het zogenoemde "recht om vergeten te worden."

- **Consent**

Anderzijds moet duidelijke informatie ook de mogelijkheden weergeven die de student heeft om zich uit te schrijven op deze diensten, om zijn data te downloaden, zijn data te

³ Modernisation of Higher Education a report to the European Commission on new modes of learning and teaching in higher education, 2014

anonimiseren, of compleet vergeten te worden door de systemen. Enkel door deze informatie en diensten aan te bieden zullen de nieuwe tools het gewenste effect opleveren doordat er een vertrouwensband is gegroeid die groot genoeg is.

Zoals eerder al aangehaald, zou de student zoveel mogelijk keuzevrijheid moeten hebben in het al dan niet laten verzamelen van zijn of haar gebruikersgegevens. In een ideaal scenario komt dit neer op de mogelijkheid tot **opt-out** van het verzamelen van data in de leeromgeving. Indien dat om technische redenen niet haalbaar is, moet het in ieder geval mogelijk zijn voor de studenten om hun data te anonimiseren, zoals eerder aangehaald, of om te kiezen dat geen acties worden ondernomen op basis van hun individuele data. In elk geval moet steeds toestemming worden gevraagd aan de student om zijn of haar data te gebruiken voor doeleinden die buiten de leeromgeving liggen, zoals wetenschappelijk onderzoek. Ook indien dit juridisch niet noodzakelijk is.

We zijn ons echter ook bewust dat het mogelijks niet altijd wenselijk is om studenten te laten kiezen om hun data al dan niet te verzamelen. Voor sommige analyses is het immers noodzakelijk om data van de volledige studentengroep ter beschikking te hebben om adequate beslissingen te kunnen nemen. Voor andere analyses kunnen echter ook de identiteitsgegevens nuttig zijn, hierdoor kan het niet altijd mogelijk zijn om alle gegevens te anonimiseren. Echter moet er steeds gekeken worden waar men persoonsgegevens kan **anonimiseren** of **pseudonimiseren** (het loskoppelen van de identiteit van de gebruiksdata, maar blijven bijhouden van enkele persoonsgegevens).

- **Informereren**

Het spreekt voor zich dat de student goed geïnformeerd moet worden over zowel welke data er verzameld wordt, wie toegang heeft tot welke data als over de doeleinden waartoe zijn data gebruikt wordt. De Gentse Studentenraad adviseert om niet enkel te informeren of consent te vragen indien dit juridisch noodzakelijk is, maar om dit ook te doen wanneer hier geen juridische vereisten voor zijn. Informeren gaat verder dan het opstellen van juridische teksten en bij het (her)inschrijven aan de Universiteit Gent en een checkbox “aanvaardt de algemene voorwaarden” te voorzien.

Dit informeren gaat over twee verschillende zaken: zowel het universiteitsbreed beleid, met de mogelijkheden van Ufora, als de manier waarop learning analytics worden ingezet binnen een specifiek vak.

Met een steeds prominenter wordende online leeromgeving en het gebruik van learning analytics dienen ook deze nieuwe modaliteiten **in de eerste les** naar de studenten gecommuniceerd te worden. Ook moet de **online leeromgeving zelf** een duidelijk en verstaanbaar overzicht geven van alle technologieën die deze gebruikt. Het eerste gebruik van Ufora is zo een mogelijk moment om de student te informeren over het universiteitsbreed beleid rond en gebruik van learning analytics. Daarnaast vormt de **studiefiche** een essentieel document waarin het gebruik van learning analytics en de online leeromgeving binnen het vak steeds duidelijk vermeld moeten staan. Hoe een online leeromgeving of learning analytics werken en gebruikt worden mag geen verborgen of gegeven feit zijn.

Bij de start van het academiejaar worden eerstejaarsstudenten echter al overstelpt met nieuwe informatie. Uiteraard is het niet de bedoeling om hier aan toe te voegen, maar er moet wel nagedacht worden over een efficiënte manier om de studenten hier laagdrempelig over te informeren.

Informeren over learning analytics houdt enerzijds in om duidelijk weer te geven welke data er verzameld wordt en waarvoor deze gebruikt zal worden. Het is belangrijk om de studenten

te laten weten welke extra diensten er hierdoor aan hen aangeboden kan worden. Enkel wanneer de student weet waartoe zijn data verzameld wordt: zoals onder meer het uitsturen van reminders, het verbeteren van het lesmateriaal, ... zal de student hierin vertrouwen krijgen en er niet mee inzitten dat zijn data hiertoe gebruikt wordt.

De maatregelen omtrent het informeren van studenten en het vragen om toestemming om zijn of haar data te gebruiken voor learning analytics zijn niet alleen noodzakelijk om de privacy van de studenten te garanderen, ze zijn ook nuttig om het **vertrouwen** van de studenten te winnen. Als deze keuzes beschikbaar zijn, zullen studenten die zich niet comfortabel voelen bij deze monitoring zich er aan kunnen onttrekken zonder het vertrouwen te verliezen in de leeromgeving. Zij zouden echter wel, door medestudenten en duidelijke communicatie over welke mogelijkheden dit biedt, later kunnen beslissen dat het systeem toch een aantal voordelige diensten aanbiedt en hier aan deelnemen.

Niet beperkend tot de bezorgdheden en suggesties die we hierboven opgesomd hebben verwijzen we ook graag naar de DELICATE checklist in bijlage 1 welke ook door het LACE project⁴ overgenomen is. Deze somt acht thema's op met telkens enkele noodzakelijke aanbevelingen om vertrouwde learning analytics te implementeren.

⁴ laceproject.eu

Aanbevelingen over het verzamelen van data voor Learning Analytics

1. Data mogen nooit zonder **doel** verzameld worden. Voor alles wat verzameld wordt, moet het doel op voorhand duidelijk vastgelegd en gecommuniceerd worden, samen met wat met die data mag gebeuren en wie er toegang toe heeft.
2. Dit geldt voor de **verschillende vormen** van learning analytics data: zowel beschrijvende data over het gebruik van de omgeving als data die concrete leerresultaten (bv. resultaten op online tests) weergeeft.
3. **Toegang tot de data** moet beperkt worden tot zij die deze nodig hebben om hun taak te vervullen. Behalve data die gebruikt wordt voor een evaluatie, moeten geen data van individuele studenten voor lesgevers toegankelijk zijn. Het volstaat om deze data geaggregeerd te tonen. De lesgever moet wel automatische acties kunnen definiëren die op basis van deze individuele gegevens worden genomen, maar mag niet op de hoogte te worden gesteld van voor welke individuele studenten deze werden ondernomen. Studenten moeten steeds alle data kunnen bekijken die over hen wordt verzameld.
4. De data mogen in geen geval gebruikt worden door **andere partijen** dan onze universiteit.
5. Studenten moeten zo veel mogelijk **keuzevrijheid** krijgen in het al dan niet laten verzamelen van hun data. Idealiter krijgen studenten de mogelijkheid tot opt-out van het verzamelen, indien niet zou een **opt-out** beschikbaar moeten zijn op het ondernemen van acties op basis van de data. Studenten zouden in ieder geval steeds de keuze moeten hebben om hun data te **anonimiseren**, zoals door een EU-richtlijn wordt aanbevolen. Indien anonimiseren niet mogelijk is moet er steeds gekeken worden in welke mate **pseudonimiseren** mogelijk is. De data mogen nooit gebruikt worden voor doeleinden die buiten de leeromgeving liggen, zoals wetenschappelijk onderzoek, zonder de expliciete toestemming van de student.
6. Data mogen niet voor eeuwig **bijgehouden** worden. Het lijkt niet noodzakelijk om data langer dan een jaar na het betreffende academiejaar bij te houden. Geen andere partijen dan hierboven aangegeven zouden in deze periode of later toegang mogen hebben tot de data. Als data langer bijgehouden moeten worden, dient deze data geanonimiseerd te worden.
7. Het is uitermate belangrijk dat over al deze zaken duidelijk en voldoende **gecommuniceerd** wordt naar de studenten. Dit gaat zowel over het universiteitsbreed beleid als over de toepassing hiervan binnen het vak. Ufora, de (eerste) les en studiefiche lijken daar de noodzakelijke kanalen voor. Communicatie dient niet (enkel) op een juridische manier gebeuren, maar het moet duidelijk zijn voor de studenten wat er concreet wordt verzameld, wat met deze data gebeurt, welke voordelen dat voor hen biedt en wat hun keuzemogelijkheden zijn.

5. Learning analytics gebruiken

Er zijn echter nog veel vraagtekens en open valkuilen vooraleer men effectief met de verzamelde data aan de slag kan gaan. De verzamelde data vertelt immers niet welke acties er aan bepaalde analyses gekoppeld moeten worden en welk effect deze acties teweeg zullen brengen. Ook is het nuttig om op te merken dat veel werk over learning analytics zich vandaag de dag voordoet aan de kant van de leveranciers. Er is beduidend minder werk hierover aan de kant van de gebruikers of onderwijsinstellingen.⁵ Evidence-based onderzoek waarbij learning analytics gebruikt worden in een authentieke context is ook eerder schaars.

In het gebruik van learning analytics kan men in grote lijnen twee toepassingen herkennen: enerzijds kan dit **informerend en ondersteunend** gebruikt worden, anderzijds **controleerend**, vaak ter evaluatie. De bezorgdheden en mogelijkheden van deze beide domeinen worden hier voorgesteld, waarna enkele concrete voorstellen worden opgesomd.

a. Learning analytics gebruiken ter ondersteuning

De Gentse Studentenraad is ervan overtuigd dat learning analytics ondersteunend ingezet moeten worden en niet om student te controleren op de stappen die hij zet. Dat studenten een *Big Brother* gevoel zouden krijgen is immers niet onbegrijpelijk wanneer elke klik getraceerd wordt. De lijn tussen controleren en ondersteunen is echter vaak dun. De manier waarop een bepaalde boodschap verwoord wordt kan bepalen aan welke kant van de lijn men zich bevindt.

- *Rol van learning analytics in het pedagogisch project*

Het gebruik van learning analytics moet inclusief zijn. Het moet gebruikt worden om **alle studenten** die dit wensen, te ondersteunen in hun leerproces, niet enkel diegene die dreigen af te vallen of onvoldoende inspanning blijken te vertonen. Het is een voor de hand liggend gevaar om enkel negatieve aspecten extra te benadrukken m.b.v. learning analytics. Er moet op gelet worden dat learning analytics ook op een **positieve** stimulerende manier gebruikt worden.

Ook moet er aandacht zijn voor invloeden die learning analytics tools zoals Intelligent Agents hebben op de **werklast** van een student. Dergelijke tools mogen **betutteling** niet in de hand werken, en mogen de **vrijheid** van de student - om zelf te bepalen wanneer hij of zij bepaalde taken of opdrachten afwerkt en aan welk tempo - niet ontnemen. Er moet op gelet worden dat er geen onbedoelde of indirecte druk ontstaat om te presteren volgens artificiële indicatoren. Een essentieel deel van een universitaire opleiding is de vrijheid van de student om zelf te bepalen (en te zoeken) hoe hij of zij het best studeert.

Verschillende studenten hanteren verschillende studiemethodes. Er bestaat **geen one size fits all** op vlak van studiemethode of studievoortgang. Het is gevaarlijk om extremen in data als ongewenst of ongepast te gaan beschouwen en hier hard tegen op te treden, want het is niet uitzonderlijk dat waardes die afwijken van het gemiddelde net positief zijn voor een individu. Hier is het recht op privacy (of het recht om "imperfect" te zijn) uitermate belangrijk: het garandeert het recht om in een eigen omgeving ongestoord te kunnen experimenteren, in verschillende leerstijlen, en dat moet absoluut behouden worden.

5

Research Evidence on the Use of Learning Analytics: Implications for Education Policy, 2016

Het gebruik van learning analytics kan een zware impact hebben op het **mentaal welbevinden** van de studenten. Daar moeten we uiteraard uiterst voorzichtig mee zijn: de bedoeling moet zijn om studenten meer houvast en begeleiding te bieden. Demotiverende berichten, of gewoon een te grote hoeveelheid aan meldingen, zouden er net toe kunnen leiden dat studenten extra stress ervaren, blokkeren, of zelfs afhaken. Het moet ook sowieso ook uit den boze zijn dat lesgevers cijfers uit Learning Analytics over bepaalde studenten publiek communiceren naar andere studenten. “Public shaming” mag niet gebeuren met deze data.

- **Studieloopbaanbegeleiding**

Deze bezorgdheden spelen nog meer mee als deze data gebruikt zouden worden bij het begeleiden van de **studieloopbaan** van de student. Dit uitermate persoonlijk en gevoelig onderwerp dient steeds met de nodige voorzichtigheid te worden aangepakt. Als data vanuit de voortgang binnen individuele opleidingsonderdelen geëxtrapoleerd worden om advies te geven over de volledige studieloopbaan van een student, kan dit sterk bijdragen aan een gevoel van controle of een vertekend beeld geven. “Elke stap die je maakt als student, hoe klein dan ook, kan leiden tot het al dan niet slagen in de opleiding,” is de boodschap die daarmee gegeven wordt. Studenten, zeker beginnende studenten, moeten echter elke mogelijkheid krijgen om hun leermethode te ontdekken zonder meteen op de vingers getikt te worden als dat niet meteen tot goede resultaten zou leiden.

- **Feedback**

Data uit learning analytics kan ook gebruikt worden als hulp bij het geven van feedback. Zo zal het mogelijk worden om automatisch individuele feedback te geven op online prestaties, wat uiteraard - zeker bij grote groepen - de studenten ten goede komt. Het kan gebruikt worden om feedback te bevorderen en als extra input bij uiteenlopende gesprekken. Het kan echter geen tool zijn dat het proces omtrent besluitvormingen automatiseert en mag zeker geen face-to-face feedback vervangen. Die feedbackgesprekken mogen ook niet gestuurd worden vanuit deze data. Ze kunnen aanvullende informatie geven, maar gaan te vaak voorbij aan factoren die eigen zijn aan de student of zijn omgeving om conclusies uit te trekken.

- **Vergelijking met medestudenten**

De **manier waarop** learning analytics aan de studenten worden **getoond**, is eveneens uitermate belangrijk. Zo bestaan er voorstellen om studenten te tonen hoe ze presteren ten opzichte van hun medestudenten, waardoor een competitiegevoel zou ontstaan en de studenten meer gemotiveerd zouden zijn om te werken. Hierbij dient men echter in het achterhoofd te houden dat de helft van de studenten steeds onder de mediaan scoort. Vergelijkingen ten opzichte van medestudenten gaan dus voorbij aan de mogelijkheid dat de volledige groep goed (of slecht) zou kunnen scoren. Vergelijkingen met de medestudenten van hetzelfde jaar zouden confronterend kunnen werken en geven eigenlijk geen correcte analyse van de voortgang van de student.

Het lijkt uiteraard wel een meerwaarde om aan een student te kunnen meegeven of de gemeten voortgang goed is, of dat er bijgestuurd moet worden. Deze meldingen of ijkpunten moeten echter wel gebaseerd zijn op data of gefundeerde onderwijskundige inzichten. Men zou bijvoorbeeld gebruik kunnen maken van analyses die gemaakt worden op basis van het gedrag én de leerresultaten van studenten van voorgaande jaren.

Zulke analyses houden natuurlijk geen rekening met de impact van deze waarschuwingen op de leervoortgang. Ook mogelijke wijzigingen in het vak kunnen deze data verkleuren, terwijl

er in het kader van continue verbetering hopelijk regelmatig aanpassingen gebeuren aan opleidingsonderdelen. De relevantie van zulke correlaties tussen gedrag en resultaten in de volgende jaren kan niet bewezen worden en men kan dus ook niet zomaar spreken van “evidence-based begeleiding”. Voorspellingen op basis van data van voorgaande jaren dienen dan ook met uitermate voorzichtigheid te worden gehanteerd en mogen zeker niet leiden tot beslissingen.

Een proefproject aan de faculteiten Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen en Economie en Bedrijfskunde onderzoekt nu de mogelijkheden van dit soort analyses. De resultaten van dit proefproject kunnen best afgewacht worden voor deze technieken op andere plaatsen aan de universiteit gebruikt worden.

- **Acties koppelen aan data**

Geobserveerde data kunnen echter ook aanleiding geven tot acties (bv. met de functionaliteit “Intelligent Agents” binnen Ufora) en concrete aanbevelingen aan de individuele student. Deze functionaliteit biedt zeer veel mogelijkheden, maar dient ook op een correcte manier gebruikt te worden. Meldingen, die op basis van data naar de student worden gestuurd, dienen op een constructieve manier geformuleerd te worden. Schrikwekkende boodschappen zoals “als je dit niet doet voor die datum, zal je niet meer kunnen slagen”, die nu overigens ook nog steeds in “live” lessen worden meegegeven, zullen eerder voor stress, wanhoop en blokkering zorgen bij studenten dan voor effectieve **motivatie** om de vereiste taken te voltooien.

Automatische meldingen, die bijvoorbeeld de vorm van reminders of waarschuwingen kunnen aannemen, moeten dan ook steeds **gekoppeld worden aan voorgestelde acties** om een bepaald probleem te remediëren. De boodschap “dit is een probleem in je verwerking van dit vak” wordt pas nuttig als ze gevolgd wordt door “deze acties kan je ondernemen om het probleem te verhelpen.” Dat is ook de kracht van de learning analytics: ze staan ons toe om studenten snel individueel feedback te geven en bij te sturen waar het nodig is.

Bij het geven van adviezen is het ook belangrijk dat verklaard wordt **op basis waarvan** een advies wordt gegeven. Dat houdt in dat de concrete data die hiertoe geleid hebben worden vermeld, alsook eventuele voorspellingen op basis van data van voorgaande groepen, vermeld worden. Men zou ook geen medisch advies nemen op basis van een *black box*-algoritme.

- **De leeromgeving verbeteren op basis van data**

Ten slotte kunnen data uit learning analytics ook gebruikt worden door de lesgever om de **leeromgeving te verbeteren**. Die leeromgeving bevat zowel de contactmomenten, individuele feedbackmomenten, het cursusmateriaal als het online leermateriaal. Data van de online verwerking door studenten kan immers inzicht bieden in welke aspecten van de leerstof knelpunten vormen voor de studenten. Die informatie kan dan aanleiding geven tot het bijsturen van bepaalde elementen van die leeromgeving. De data bieden ook inzicht in de manier waarop studenten gebruik maken van de online leeromgeving, wat momenteel eigenlijk een *black box* is voor de lesgevers.

Dit mechanisme biedt duidelijk vele mogelijkheden om ons onderwijs te verbeteren op basis van actuele prestaties van de studenten. Het lijkt dan ook interessant om de lesgevers te stimuleren en te begeleiden om deze data hiervoor te gebruiken. Belangrijk hierbij is ook dat de lesgever ook naar de studenten communiceert welke aanpassingen gebeurd zijn op basis van welke data. Zo blijft het systeem transparant, en zal ook het draagvlak voor het verzamelen en gebruiken van learning analytics groeien.

- **Begeleiding voor lesgevers en andere actoren**

In alle toepassingen van learning analytics, zowel voor het begeleiden van individuele studenten als voor het verbeteren van de volledige leeromgeving, moeten de actoren die aan de slag zullen gaan met deze data hier voldoende in begeleid worden. Noch lesgevers, noch studiebegeleiders, zijn opgeleid om deze ruwe, al dan niet geaggregeerde, data te gebruiken. Het lijkt dus aangewezen om een professionaliseringstraject te voorzien, dat deze personen leert hoe deze data verantwoord vertaald kunnen worden in onderwijskundige acties.

b. Learning analytics gebruiken voor evaluaties

Het is ook mogelijk, zoals soms al gebeurt, om studenten rechtstreeks te evalueren aan de hand van data uit learning analytics. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van online testen, waar de score van kan meetellen als NPGE, of door een score toe te kennen op participatie aan online leerpaden. Evalueren aan de hand van deze data is echter niet altijd een goed idee en dient met de nodige voorzichtigheid te worden toegepast. In deze sectie geven we enkele bezorgdheden en suggesties mee over het gebruik van Learning Analytics bij het evalueren van studenten.

Niet alle data uit Learning Analytics zijn geschikt om studenten mee te evalueren. Punten geven op basis van welke documenten iemand heeft geopend of hoe snel die een leerpad heeft afgerond, heeft geen pedagogische meerwaarde. We dienen immers punten te geven op of de student de leerstof heeft begrepen, **niet op hoe die studeert**.

Zoals aangehaald in sectie 5a, mogen learning analytics ook niet leiden tot een betutteling van de student. Niet alleen het aanreiken van talloze indicatoren over de voortgang, maar ook het evalueren op deze kleine elementen kan hiertoe leiden. Studenten moeten nog steeds het gevoel hebben te mogen falen in hun leerproces. Een online omgeving is net de ideale plaats om dit te doen. Evaluaties koppelen aan voortgang in online leerpaden of aan online quizzes, zal de studenten ook niet motiveren om hieraan deel te nemen, maar zal snel leiden tot een **evaluatieverzadiging** en een gevoel van **constante controle**, waardoor een afkeer kan ontstaan tegenover deze online tools. Het is ook niet ondenkbaar dat studenten hun gedrag zodanig zullen aanpassen om indicatoren die tot een bepaalde score leiden te omzeilen. Evalueren aan de hand van data van learning analytics dient dus beperkt en voorzichtig toegepast te worden.

Om het gebruik van online data in goede banen te leiden, lijkt het uitermate aangewezen om, als deze data gebruikt wordt bij evaluaties, dit zeer concreet in de **studiefiche** te plaatsen en ook aan het begin van het semester te vermelden. Hierbij zou zowel het gewicht van deze scores in de totale score moeten vermeld worden als de manier waarop de scores berekend worden: "participatie" in een online omgeving kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een pass/fail-score, of meer gedifferentieerd zijn. Het staat voor de studenten in ieder geval als een paal boven water dat evaluaties steeds **transparant** moeten gebeuren.

Ook is het belangrijk dat de **verwachte tijd** die de studenten moeten spenderen in het online platform, wordt meegenomen in de berekening van de totale werkverdeling van het opleidingsonderdeel (en dus ook in de studiefiche). Al te vaak worden online elementen toegevoegd (met of zonder evaluatie), zonder stil te staan bij de evolutie in de totale werklast van het vak, die uiteraard niet mag verschillen van de vastgelegde 25 à 30 uur per studiepoint.

Studenten vrezen dat ze zullen **verdwijnen achter de cijfers**: feedback, evaluatie en mogelijk zelfs het lesgeven zou te veel geleid kunnen worden door de data. Die data missen echter vele omgevingsfactoren, zoals de verschillen tussen studiemethoden van verschillende studenten of de omgeving van de student. De data zouden ook kunnen leiden tot een implicit bias bij de lesgever, waardoor die dus, mogelijk onbewust of ongewild, vooroordelen zal innemen tegenover studenten op basis van hun learning analytics data.

Daarnaast vrezen studenten ook dat de data gebruikt zullen worden zonder ze ervan op de hoogte zijn, zij het op een onbewuste manier of toch bij het maken van beslissingen over evaluaties of bij selecties voor stages, uitwisselingen of specialisaties. Dit is uiteraard compleet uit den boze: studenten moeten op voorhand **steeds op de hoogte** zijn van welke criteria er worden gebruikt om hen te beoordelen, voor welke toepassing dan ook. Voor evaluaties die onderdeel zijn van een vak, wordt dit ook gevraagd door het Onderwijs- en Examenreglement in onder andere artikelen 41, 50 en 51. Het lijkt ook niet nuttig om scores van online testen of data over participatie in onderdelen van een vak te gebruiken voor evaluaties en beslissingen **buiten de context van het vak**. De Gentse Studentenraad beveelt dan ook aan om data die binnen de context van een bepaald opleidingsonderdeel verzameld worden, enkel binnen dat opleidingsonderdeel te gebruiken.

Aanbevelingen over het gebruik van Learning Analytics

1. Learning analytics moeten hoofdzakelijk op een **ondersteunende, inclusieve en positieve** manier gebruikt worden. Niet enkel negatieve aspecten moeten aandacht krijgen door learning analytics. Het sturen van een zeer groot aantal meldingen of van demotiverende berichten, kan een negatieve impact hebben op het **mentaal welbevinden** van de studenten.
2. Het gebruik van deze tools mag niet leiden tot een **verhoogde werklust** of **betutteling** van de student. Deze indicatoren mogen niet leiden tot een te hoge werklust en moeten ook ruimte laten voor de vrijheid van de individuele student om zijn of haar beste studiemethode te zoeken en te gebruiken en te experimenteren in dit proces. De verwachte tijd die studenten moeten spenderen in het platform, moet meegenomen worden in de berekening van de werklust.
3. De data gebruiken voor **studieloopbaanbegeleiding** moet met uitermate voorzichtigheid worden aangepakt. Niet elke (mis)stap binnen een vak mag leiden tot het signaal dat je kansen in de ganse opleiding op het spel staan.
4. **Feedback** kan aangevuld worden door data uit learning analytics. Ook kan een deel geautomatiseerde feedback voorzien worden. Face-to-facegesprekken mogen echter niet vervangen worden door automatische feedback en mogen ook niet gestuurd worden vanuit deze data.
5. **Vergelijkingen** met medestudenten lijken niet de beste manier om indicatoren van voortgang te visualiseren. Boodschappen over de voortgang van een student, dienen te gebeuren op basis van data of gefundeerde onderwijskundige inzichten.
6. Op basis van de data kunnen **automatische meldingen** gestuurd worden. Deze moeten altijd gekoppeld worden aan concrete acties die de student kan ondernemen, moeten vermelden op basis van welke data ze genomen werden en moeten op een motiverende in plaats van schrikwekkende manier geformuleerd worden.

7. Learning analytics zullen ook gebruikt kunnen worden door **lesgevers** om de leeromgeving te verbeteren. Dit moet gestimuleerd worden. Indien de data leiden tot aanpassingen, vragen we om dit ook naar de studenten te communiceren.
8. Lesgevers, studiebegeleiders en andere personen die aan de slag zullen gaan met learning analytics, moeten hiervoor **opgeleid worden** en voldoende begeleiding krijgen in het vertalen van deze data in onderwijskundige acties.
9. Indien learning analytics gebruikt worden voor **evaluaties**, moet dit op een zeer transparante manier gebeuren. De studiefiche moet zeer concreet vermelden welke data, op welke manier, worden gebruikt bij een scoreberekening. Data mogen niet gebruikt worden voor evaluaties of selecties buiten de context van een vak.
10. Aangezien deze data nooit het volledige verhaal kunnen vertellen en een overmatig gebruik van learning analytics voor evaluaties kan leiden tot een evaluatieverzadiging en gevoel van constante controle, vragen we om het **aantal evaluatiemomenten** met deze data te **beperken** en **voorzichtig** te kiezen. Niet alle data zijn geschikt om te evalueren. Studenten moeten geëvalueerd worden op de mate waarin ze de leerstof machtig zijn, niet op de manier waarop ze daar geraken.

6. Beleid

Het blijkt duidelijk, uit de mogelijkheden van Ufora alsook uit het groeiende onderzoek, dat een universiteitsbreed beleid rond learning analytics zich opdringt. Zowel wat betreft het onderwijskundige als het privacyaspect, is het noodzakelijk dat de universiteit een geïntegreerd beleid uittekent dat een antwoord biedt op de gestelde bezorgdheden en een kader biedt voor alle actoren om op een positieve manier met deze technologie aan de slag te gaan. We formuleren enkele voorstellen over hoe deze bezorgdheden en voorstellen omgezet kunnen worden in een beleid.

- **Vertrouwensopportuniteiten**

Wat betreft de privacy die mogelijk verloren gaat door het verzamelen van learning analytics-data, is het louter informeren over de manier waarop met data omgegaan wordt niet voldoende. Er moet kritisch nagedacht worden, met alle stakeholders, over hoe we hiermee omgaan. Ethische standaarden die gezet zijn door internetgiganten die er een laissez-faire strategie op nahouden zijn niet per se de juiste standaarden om als universiteit, met een duidelijk andere maatschappelijke functie, te hanteren.

De Gentse Studentenraad aanschouwt deze (privacy)bezorgdheden dan ook niet als ongewenste hindernissen, of louter legale vereisten die met het gebruik van learning analytics meekomen, maar als een waardevolle dienst die aan de studenten kan aangeboden worden om een vertrouwensband op te bouwen tussen de verschillende stakeholders.⁶ Enkel als iedereen elkaar vertrouwt in dit verhaal, en vertrouwen heeft in het project, zullen learning analytics een positief effect hebben op de leerresultaten.

- **Out of the ~~box~~ Ufora**

We zijn er ons van bewust dat het voor sommige wensen omtrent learning analytics en privacy niet mogelijk zal zijn om deze in Ufora na te komen aangezien deze software reeds aangekocht is en ontwikkeld wordt door een extern bedrijf. Dit betekent echter niet dat een beleid rond learning analytics en privacy zich moet onderwerpen aan de mogelijkheden van

⁶ Privacy and Learning Analytics – it's a DELICATE issue, H. Drachsler en W. Greller, 2016

Ufora. Ook dienen er aankooprichtlijnen te komen voor het aankopen van nieuwe tools of modules waarbij we de eisen hoger kunnen leggen dan deze die gehanteerd zijn voor het aanschaffen van Ufora.

Ook hebben we steeds de mogelijkheid om als gebruiker aan D2L te vragen om onze wensen wél te implementeren in Brightspace. Vanuit het Ufora-project is er immers meermaals zo'n vraag gestuurd naar D2L.

- **Samenwerking tussen actoren**

In de vele gesprekken die leidden tot het opstellen van deze nota, bleek des te meer dat het gebruiken van learning analytics een zeer interdisciplinair verhaal is, met stakeholders doorheen de volledige universiteit. Dit moet dan ook gereflecteerd worden in het proces om dit universiteitsbreed kader op te stellen.

Door de faculteiten Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen en Economie en Bedrijfskunde is recent een proefproject rond learning analytics opgestart (in het kader van de onderwijsinnovatieprojecten) dat een zeer participatief model hanteert voor haar beleidsvoering: zij zaten voor de lancering van het gesprek samen met stakeholders als de studenten, DOWA, het ACTIVO-team, het Ufora-team en het Dodona-team en zullen ook een stuurgroep oprichten, waar alle stakeholders, inclusief studenten en lesgevers, in vertegenwoordigd worden. Deze aanpak, die het gevoelige en interdisciplinaire karakter van het dossier erkent, kan als voorbeeld dienen voor een universitaire aanpak.

Het samenstellen van een groep waarin alle relevante stakeholders, waaronder studenten en lesgevers, trekkers van facultaire learning analytics-projecten, DOWA en DICT, de Data Protection Officer en onderzoekers uit het vakgebied, vertegenwoordigd worden, lijkt in ieder geval een ideale manier om een universiteitsbreed beleid op te stellen. Dit beleid moet:

- een **antwoord bieden** op de naar voor geschoven bezorgdheden,
- de **doelstellingen definiëren** die onze universiteit wil bereiken door het gebruik van deze data, zoals mogelijk het bieden van begeleiding van studenten binnen een vak, het verbeteren van de leeromgeving en het leermateriaal, het bieden van studieloopbaanbegeleiding en het voeren van onderzoek,
- en voor elk van deze doelstellingen een **duidelijk kader scheppen** waarbinnen aan de slag gegaan kan worden met deze data.

Aan verschillende andere universiteiten is reeds een beleid of "code of practice" rond learning analytics opgesteld: deze kunnen mogelijks dienst doen als inspiratie. Ook kan de DELICATE-checklist van het LACE-project, in Bijlage 1 toegevoegd, een voorbeeld aanreiken van richtlijnen die deel uit kunnen maken van het universiteitsbreed kader.

Ten slotte spreekt het voor zich dat dit verhaal niet eindigt na het opstellen van een beleid. Een blijvende evaluatie van het gevoerde beleid en het gebruik van learning analytics zal nodig zijn. Zeker als meer lesgevers gebruik zullen maken van deze tools en wetenschappelijk onderzoek verder vordert, zal snel duidelijk worden welk gebruik van learning analytics werkt of niet werkt, waar we ons beleid dan ook aan zullen moeten aanpassen.

7. Conclusie

Het gebruik van learning analytics in ons onderwijs biedt duidelijk vele mogelijkheden, maar moet op een verantwoorde manier geïmplementeerd worden om tot goede resultaten te leiden. Als studenten zien we de mogelijke toegevoegde waarde van deze technologie en willen we ook meewerken aan een beleid dat toelaat deze toegevoegde waarde zo veel mogelijk te exploiteren binnen een kader dat rekening houdt met alle privacygerelateerde en onderwijskundige bezorgdheden.

Dit kader dient verder te gaan dan de juridische benadering van privacy: de universiteit moet bepalen wat de ethische grenzen van learning analytics zijn. Learning analytics dringt immers binnen tot de huiskamer van de student. Verkeerd gebruik zou zelfs een negatieve impact kunnen hebben op het mentaal welbevinden en de leerresultaten van de studenten. Dat mag uiteraard nooit gebeuren.

De introductie van Ufora biedt het ideale ogenblik om na te denken over dit beleid. Wanneer onze universiteit de nieuwe leeromgeving stilaan gewend raakt, is het tijd om de nieuwe mogelijkheden, zoals learning analytics, te ontdekken. Op dat ogenblik moet een beleid klaarstaan om dit in goede banen te leiden. De mogelijkheden van Ufora mogen echter ook geen rem zetten op dit beleid: er zijn ook mogelijkheden tot learning analytics buiten dit platform en de ontwikkeling van het platform blijft ook verdergaan.

In dit standpunt, dat een eerste aanzet probeert te zijn voor dit beleid, presenteerden we onze privacygerelateerde en onderwijskundige bezorgdheden over de implementatie van learning analytics. Vele studenten hebben zich uitgesproken over dit thema bij de opbouw van dit standpunt. We spraken echter ook met DOWA, het Ufora-team, het Dodona-team, de Data Protection Officer en onderzoekers in dit vakgebied, om te kunnen vertrekken met een brede blik van de huidige situatie en de inzichten vanuit elke hoek. We wensen al onze gesprekspartners uitdrukkelijk te bedanken.

Is het verzamelen van data voor learning analytics een inbreuk op de privacy? Dit is de eerste vraag die studenten zich stellen bij dit verhaal. Privacy is uiteraard een maatschappijbreed debat, waar wij als universiteit uiteraard geen eenvoudig antwoord op kunnen bieden. Wat we wél kunnen doen, is door met onze aanpak van learning analytics een **maatschappelijk voorbeeld** zijn op vlak van privacy. Een leerproces, wat fundamenteel het maken van fouten bevat, is immers misschien wel de belangrijkste plaats om privacy te garanderen.

De eerste stap in het learning analytics-verhaal is het **verzamelen van data**. Om de privacy van de studenten te garanderen, maar ook vertrouwen in het systeem te laten ontstaan, formuleerden we enkele aanbevelingen over het verzamelen, opslaan en verdelen van data. Deze werden samengevat op het einde van hoofdstuk 4.

De verzamelde data kunnen voor vele verschillende toepassingen **gebruikt worden**: zowel ter ondersteuning als op een controlerende manier, en zowel door de studenten als door de lesgevers. De manier waarop we deze data gebruiken is ook uitermate belangrijk. Ook hierover werden enkele aanbevelingen geformuleerd, die op het einde van hoofdstuk 5 werden samengevat.

Het is duidelijk dat een **universiteitsbreed beleid** noodzakelijk is om op een positieve manier met deze technologie aan de slag te gaan. Aangezien dit een complex dossier is, met veel verschillende stakeholders, vragen we om dit beleid uit te tekenen met een groep van

vertegenwoordigers van deze stakeholders: studenten en lesgevers, DOWA en DICT, projecten aan de universiteit die met learning analytics werken, de Data Protection Officer en onderzoekers. Dit beleid moet een antwoord bieden op deze bezorgdheden, doelstellingen van het gebruik van learning analytics definiëren en een duidelijk kader scheppen waarbinnen het gebruikt kan worden. Dit beleid dient daarna ook blijvend geëvalueerd worden.

Onze universiteit kan een voortrekkersrol spelen in het gebruik van learning analytics, door hier op een doordachte manier mee aan te slag te gaan en rekening te houden met zowel het pedagogische aspect als de privacybezorgdheden. De technologie biedt vele mogelijkheden, zeker in het kader van activerend onderwijs. Deze zullen pas ten volle tot hun recht komen als alle stakeholders hun vertrouwen kunnen plaatsen in dit systeem. Als studenten willen wij zeer graag meewerken aan de uitwerking van dit beleid en geloven we in de mogelijkheid om hier samen een sterk verhaal van te maken.

Bijlage 1

The DELICATE Checklist
to implement trusted
Learning Analytics

D	<p>DETERMINATION – Why you want to apply Learning Analytics?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ What is the added value (Organisational and data subjects) ▶ What are the rights of the data subjects (e.g., EU Directive 95/46/EC)
E	<p>EXPLAIN – Be open about your intentions and objectives</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ What data will be collected for which purpose? ▶ How long will this data be stored? ▶ Who has access to the data?
L	<p>LEGITIMATE – Why you are allowed to have the data?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Which data sources you have already (aren't they enough) ▶ Why are you allowed to collect additional data?
I	<p>INVOLVE – Involve all stakeholders and the data subjects</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Be open about privacy concerns (of data subjects) ▶ Provide access to the personal data collected (about the data subjects)
C	<p>CONSENT – Make a contract with the data subjects</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ask for a consent from the data subjects before the data collection ▶ Define clear and understandable consent questions (Yes / No options) ▶ Offer the possibility to opt-out of the data collection without consequences
A	<p>ANONYMISE – Make the individual not retrievable</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Anonymise the data as far as possible ▶ Aggregate data to generate abstract metadata models (Those do not fall under EU Directive 95/46/EC)
T	<p>TECHNICAL – Procedures to guarantee privacy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Monitor regularly who has access to the data ▶ If the analytics change, update the privacy regulations (new consent needed) ▶ Make sure the data storage fulfills international security standards
E	<p>EXTERNAL – If you work with external providers</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Make sure they also fulfil the national and organisational rules ▶ Sign a contract that clearly states responsibilities for data security ▶ Data should only be used for the intended services and no other purposes

Drachsler, H. & Greller, W. (2016). Privacy and Analytics – it's a DELICATE issue. A Checklist to establish trusted Learning Analytics. 6th Learning Analytics and Knowledge Conference 2016, April 25-29, 2016, Edinburgh, UK.

LACE Project is supported by the European Commission Seventh Framework Programme under grant 619424.

